

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ernest Martínez Ferrando a LletreA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ernest-martinez-ferrando> >

Ernest Martínez Ferrando

 Ernest Martínez Ferrando

Víctor Labrado

De València a Barcelona

Nascut a València el 1891, Jesús Ernest Martínez Ferrando procedia d'una família culta i benestant. Dos dels seus germans, Daniel i Eduard, es farien també un nom entre la intel·lectualitat valenciana del seu temps. Com a poeta en català i prosista –quasi exclusivament– en castellà, el primer i com a inspirador, el segon, de la Joventut Valencianista, que va ser la primera manifestació organitzada del nacionalisme valencià, influïda per la Lliga. Llicenciat i Premi Extraordinari en Filosofia i Lletres per la Universitat de València l'any 1914, Ernest va ingressar l'any següent al Cos Facultatiu d'Arxivers, Bibliotecaris i Arqueòlegs. Com a tal va ocupar successives destinacions a la Biblioteca Universitària de Barcelona, a la Provincial de Girona i, el 1918, a l'Arxiu de la Corona d'Aragó. En aquesta institució, que va dirigir des de l'any 1936, es va desenvolupar tota la seva vida professional com a arxiver i historiador.

València, 1891-1965. Arxiver, escriptor i historiador valencià

La integració de Martínez Ferrando en el món cultural barceloní es va produir de forma molt ràpida, i amb resultats immediats. Relacionat amb els intel·lectuals noucentistes de *La Revista*, dirigida per López-Picó, i molt vinculat a Joaquim Folguera, el mateix 1918 publicava les *Llunyanies suggestives i altres proses*, en una col·lecció anomenada Biblioteca València, que no va tenir continuïtat. Aquest volum i els que el van seguir rebrien una acollida molt càlida i el van acreditar davant de molts com un prosista distingit. [Carles Riba](#), per exemple, l'any 1921, li dedicava un atent comentari:

«Contràriament a la tradició naturalista, que, gairebé de sobte, ha esdevingut tan allunyada, Ernest Martínez Ferrando ama convertir tota experiència de vida en veritat d'imaginació, perquè aquesta imaginació impotent o potser desdenyosa per a sortir enfora i crear-se un món enfront d'ella mateixa, troba més delícia a romandre presonera i passiva dins la seva pròpia intimitat.»

No sols entre els cercles [noucentistes](#) es va produir l'expectació. [Josep Pla](#), evocant els primers anys a Catalunya de Martínez Ferrando, a *Retrats de passaport* diu: «vaig llegir el seu llibre *Les llunyanies suggestives i altres proses* amb un interès excepcional, convençut que la seva escriptura era no solament d'una qualitat rara, sinó d'una acusada novetat.» En el mateix text, Pla precisava: «Més que descriure el que hom veu, Ferrando semblava tendir a descriure el que hom no veu, i, en aquest sentit, la seva posició en el corrent general literari era d'una gran novetat. Assenyalar l'interès amb què fou rebuda la seva producció inicial seria totalment innecessari.»

Aquell primer llibre havia obtingut, doncs, un reconeixement general. Caldrà, però, retenir la precisió que fa Pla referint-se, només, a "la seva producció inicial", precisió que matisa o limita l'afirmació. Ferrando, sobre els vint-i-cinc anys, venia de València amb un cert bagatge. Allà, les primeres provatures literàries les havia fetes en castellà. Eren algunes narracions breus publicades en diverses revistes. La decisió lingüística, "allà", li venia imposada per les circumstàncies editorials. Unes circumstàncies que, per als anys 20, Francesc Pérez Moragon, i referint-se precisament a Martínez Ferrando, caracteritzava en termes inapel·lables: des de València, «no podria haver passat d'escriure algun quadern per a *El Cuento del Dumenge*, o algun volumet sufragat per ell i que hauria

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ernest Martínez Ferrando a Lletra, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ernest-martinez-ferrando> >

passat amb quatre tòpics per les planes de les gasetilles que ací [a València] feien de crítica, almenys fins a l'aparició de *Taula de Lletres Valencianes*. Però, és clar, molt previsiblement ell hauria estat llavors, ja, un funcionari més de l'Arxiu del Regne o de qualsevol altra cofurna administrativa: culte i eficient, però mut.»

Prou indicatiu de tot això és el fet que la prosa del seu germà Daniel, des dels anys vint, va ser escrita en castellà. La Renaixença valenciana no havia pogut saltar-se encara el tancat exclusiu de la poesia. Amb un mínim de pretensions editorials i literàries, a València només es podia publicar prosa, aleshores, en castellà. Per tant el canvi de llengua literària, la “conversió lingüística” de Martínez Ferrando a Barcelona no devia ser meteòrica, com podria semblar a simple vista. L'exemple dels germans, més grans que ell, decidits partidaris de l'ús culte i literari del valencià, poc o molt el devia haver influït, abans d'arribar a Barcelona. I quan va emprendre el viatge, sens dubte, devia tenir una certa notícia, una noció molt aproximada del que s'hi trobaria.

El conte noucentista

En el ràpid i reeixit empelt de Martínez Ferrando als cercles intel·lectuals noucentistes, hi van pesar afinitats importants, literàries i culturals. Referint-se als seus primers textos en castellà, apareguts en revistes, vivint ell encara a València, [Vicent Alonso](#) troba que «anuncien una sèrie de trets que veurem més tard en els seus primers reculls –aquests ja en català, publicats a Barcelona–: el to intensament líric, un llenguatge farcit d'imatges i d'adjectius, descripcions on el paisatge esdevé l'únic protagonista, i una absència significativa de trama, la qual només se'ns presenta esbossada, suggerida». És a dir, un tipus de prosa més o menys narrativa que podia encaixar amb els dictats noucentistes. Entre els uns i els altres es va produir aquesta coincidència. Martínez Ferrando era un solitari, un senyor amb una tendència ben acusada a la independència personal, poc adaptable als canvis en exigències literàries, com es va fer palès temps a venir, en un determinat moment de la seva trajectòria.

La seva escriptura, la manera de fer que havia començat a forjar-se des de la primera joventut a València estant, agradava al públic culte de Catalunya. L'èxit de *Les llunyanies suggestives* es va repetir en obres posteriors: *El farsant i l'enamorada* (1919), *Vida d'infant* (1921), que va reelaborar amb el títol de *Primavera inquieta* (1924), *Històries i fantasies* (1924), *Tres històries cruels* (1930). La situació literària a Catalunya, però, va evolucionar molt ràpidament al llarg dels anys vint. El primer noucentisme havia partit d'un rebuig explícit a la novel·la. En l'escala de valors literaris imperant des de primeries de segle, al costat de la poesia, que era el gènere valorat com a superior, el conte hi tenia reservat un espai important. El conte noucentista era més suggeridor que no narratiu, amb vinculacions directes i evidents amb la lírica. Aquest estat de coses es devia, en gran part a la crisi general de la novel·la, exhaurida i desacreditada la tradició narrativa vuitcentista, realista i naturalista, a Europa, i també a una determinada concepció, entre els noucentistes catalans, de com calia construir la llengua literària, des de la màxima exigència intel·lectual, que identificaven amb la poesia.

Del conte a la novel·la

Tot això va canviar al llarg dels anys vint. Les elits intel·lectuals catalanes van passar, del rebuig inicial, a considerar la possibilitat o conveniència d'una novel·la pròpia, per acabar proclamant-ne la necessitat. És així com Martínez Ferrando va veure alterar-se profundament el context literari en què es movia. La crida a la recuperació de la novel·la va adquirir tons d'urgència. Si a tot Europa el gènere es renovava amb els nous corrents de la novel·la psicològica, en l'àmbit català el problema adquiria unes altres dimensions, un caràcter més peremptori. En cultures de tradició més assentada,

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ernest Martínez Ferrando a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ernest-martinez-ferrando> >

en llengües que havien mantingut una continuïtat literària des de segles, un parèntesi més o menys llarg de crisi creativa, en què es deixés de produir novel·la, no podia fer tant d'efecte sobre editors i lectors com en feia en la cultura catalana. La novel·la moderna en llengua catalana, accessible a un públic normal, no es remuntava més enllà del [modernisme](#). El repertori de textos disponible, a reeditar, era molt exigü i les novetats, en primera edició, escassíssimes. En tals circumstàncies no és gens estrany que, després d'un període d'inquietud creixent, s'alcessin veus exigint, inequívocament, una novel·la renovada, actual i en català. El punt d'inflexió es va produir el 1925. La primera d'aquestes veus va ser la de [Josep Maria de Sagarra](#), des de les pàgines de *La Publicitat*, amb l'article "La por a la novel·la". Menys decidit, amb certes prevencions, però pronunciant-s'hi també a favor, el va seguir Carles Riba, amb "Una generació sense novel·la". Una sèrie d'escriptors es van sentir cridats a fer l'intent. En les lletres catalanes es va produir, de sobte, la febre de la novel·la. Hi va haver una dosi important de voluntarisme. No cal dir que els resultats van ser desiguals. I en molts casos, estimables.

Una de les iniciatives importants, per tal de promoure el gènere, va ser el premi de novel·la Crexells. Instituit el 1928, el van guanyar, successivament: Puig i Ferrer (1929); Miquel Llor, amb *La ciutat dels sants* (1930); Prudenci Bertrana (1931); Josep Maria de Sagarra (1932); Carles Soldevila (1933), i Teresa Vernet (1934). Va ser en aquell moment literari que Martínez Ferrando va escriure la seva primera novel·la, *Una dona s'atura en el camí*, que va rebre el Crexells en la convocatòria del 1935. No s'exhauriria amb ell la nòmina de brillants guanyadors d'aquell premi: [Francesc Trabal](#), [Mercè Rodoreda](#) i Noel Clarassó s'hi van sumar ja en temps de guerra. El 1939, per raons òbvies, el premi es va extingir.

La novel·la de Martínez Ferrando no es va guanyar, però, el favor del públic ni el de la crítica. En les publicacions que tracten d'aquest episodi hi trobem, repetides ara i adés, dues frases tòpiques, ben expressives: mentre que uns afirmen que el premi Crexells, més que no "a una obra", el van donar "a tota una trajectòria literària", altres caracteritzen *Una dona s'atura en el camí* com un "conte allargassat". Podem fer-nos una idea de quin va ser l'estat d'esperit de l'autor per una entrevista, exhumada per Vicent Alonso, que va concedir a *La Rambla* a les darreries de l'any 1935, poc després d'haver rebut el Crexells. Diu:

«[...] em sento més decantat cap al conte que cap a la novel·la, i amb això sembla que estic en pugna amb l'opinió catalana. El conte és vist entre nosaltres amb desdeny, com un gènere banal... perquè és curt. Hom fa una qüestió de dimensió i no de qualitat. [...] Una cosa és el conte i una altra la novel·la. La tècnica és diferent. De cap manera s'ha de pensar que el conte sigui una alenada insuficient... Quina equivocació! Un conte és un gènere literari en si mateix. [...] També jo prefereixo els contes de Maupassant i Txékhov, per exemple, a llurs novel·les. No escoltaré, doncs, els qui amb insistència em demanen que escrigui d'aquestes. N'escriré alguna si bonament la imagino, tal com m'ha ocorregut amb *Una dona s'atura en el camí*.»

A aquest revés de fortuna literària s'hi va afegir, pocs mesos després, la guerra. Director en funcions de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, com a substitut del titular, Ferran Valls i Taberner, Ernest Martínez Ferrando devia viure els anys més inquietants de la seva vida professional. Els bombardejos sobre Barcelona el van obligar a organitzar i supervisar el trasllat i preservació dels rics fons documentals confiats a la seva responsabilitat. Acabada la guerra, va passar, com tants altres, per un procés de depuració que potser va incloure una breu estada a la presó, però que, en tot cas, va acabar sense conseqüències i poc després, l'any 1940, va ser nomenat director de l'Arxiu que ja dirigia de fet des de l'any 1936.

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ernest Martínez Ferrando a LletRA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ernest-martinez-ferrando> >

Un narrador perdut?

Acabat el parèntesi bèl·lic, Martínez Ferrando, no sols no va publicar cap més novel·la, sinó que va fer una abandó quasi total de la prosa de ficció. Després de reeditar *Primavera inquieta* (1947) i *Les llunyanies suggestives* (1952), només hi va afegir un títol nou: *L'altre geperut i alguns contes més* (1963). Apartat del conte i de la novel·la durant els trenta darrers anys de la seva vida –va traspasar l'any 1965, a la València natal–, deixaria, en canvi, una extensa i estimable obra sobre temes historiogràfics, fruit de les seves recerques d'arxiu.

Josep Pla, al “retrat de passaport” que li va dedicar, comenta perplex: «el curiós és que de sobte, la seva producció s'estroncà. Quina fou la causa d'aquest fet?». Després de confessar que no el coneixia prou per aventurar-hi una explicació, hi afegeix: «Ferrando s'ha destacat com a erudit i com a historiador d'alguns regnats apassionants de la nostra vida medieval. El literat d'ahir s'ha convertit [...] en l'historiador actual. Si em fos possible d'opinar sobre aquesta transmutació, diria que el pas d'una activitat a l'altra ha estat massa brusc, massa radical. Per a la nostra literatura, la pèrdua de Ferrando ha estat deplorable.»

En opinió d'alguns estudiosos de l'obra de Martínez Ferrando, però, la seva trajectòria literària potser no es va estroncar l'any 1935, o no del tot, amb *Una dona s'atura en el camí*, sinó que va prendre una orientació nova i diferent.

Llegint els seus treballs d'història –apunta Francesc Pérez Moragon–, «un arriba a pensar si l'historiador no fou la culminació del narrador, si tota l'etapa precedent no fou un aprenentatge. I no perquè la prosa siga tan expressiva i ajustada, sinó per la fina visió dels personatges, fins i tot dels més intranscendents, i de l'ambientació, de les tensions, per la clara presentació dels episodis, per les intuïcions que ací i allà apareixen, introduïdes amb fórmules com ara “posats a imaginar”, “potser”, en tal “devia”, etcètera.»

En aquest sentit s'hi pronuncia també Teresa Muñoz: «Ferrando traslladà tota la seva capacitat narrativa a biografar els personatges històrics, i els presentava novel·lant-los [...] El que interessava, doncs, a Ferrando era la individualitat dels personatges històrics i, a la vegada, la capacitat de trobar l'estil, clar i elegant, líric quan era necessari, per fer-los entenedors i atrapar-hi el lector. D'aquesta manera, la crítica i els editors del moment insistiren força que obres com *La tràgica història dels reis de Mallorca* i *Jaume II o el seny català* podien ser llegides com a novel·les.»

En tot cas, malgrat la brevetat de l'obra publicada, malgrat la relativa joventut de l'autor quan va desistir de continuar-la, i deixant de banda les expectatives dels seus coetanis, el balanç no deixa de ser altament positiu. «De fet –diu [Joan Fuster](#) a *Literatura catalana contemporània*–, Ernest Martínez Ferrando “aturà” la seva obra narrativa el 1936: després d'aquesta data es dedicà primordialment a l'erudició. En aquesta perspectiva cronològica, la seva obra s'ha guanyat un lloc eminent dins de la prosa catalana contemporània.»

Pel que fa a la posteritat de Martínez Ferrando, cal dir que, molt pocs anys després de la seva desaparició, els joves poetes valencians de la generació dels setanta el van llegir atentament, fins i tot amb entusiasme. En la mesura de les encara modestes possibilitats editorials, van emprendre algunes iniciatives per rescatar-lo de l'oblit. L'any 1981, en el pròleg a una reedició de *Les llunyanies suggestives* i *Primavera inquieta*, Josep Piera el reivindicava com el millor estilista de la llengua que els valencians hem oferit, durant la primera meitat del segle, al patrimoni conjunt de la literatura catalana» i en defensava la vigència en un balanç contundent:

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ernest Martínez Ferrando a Lletra, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ernest-martinez-ferrando> >

«Ernest Martínez Ferrando emmudí la seua creació literària amb la consciència derrotada i el sentiment, per altra banda, sortosament inexacte, que les seues narracions no interessaven a ningú ni hi havia lectors per a gaudir-les. Així ens ho fa saber Joan Fuster, al qual sovint li ho deia, ja de vell. “La meua literatura ja ha passat; jo sóc d’una altra època...” era un comentari seu, amarg i cansat, que la història literària posterior ha demostrat erroni. La prosa creativa d’Ernest Martínez Ferrando, precisament per ser “d’una altra època”, per no tenir cap contagi dels estils literaris, i realistes, de la postguerra franquista, per pertànyer a un moment tan ric i evocador com poden ser els primers trenta anys del segle, per la mostra més representativa del País Valencià estant, dels corrents d’escriptura intimista i cosmopolita que caracteritzen el període europeu d’entreguerres, és, per tot açò i més coses, que la seua pràctica narrativa s’estima i reivindica des dels nuclis més actius i creatius de la joventut literària actual.»

Copyright del text © 2014 Víctor Labrado

Tast de textos

Text

 PDF: Correspondència entre J. Ernest Martínez Ferrando i Hermínia Grau

Recull l'espistolari i un estudi introductor de la seva editora, Teresa Muñoz. A *Llengua & Literatura*, 15 (2004).

<http://raco.cat/index.php/LlenguaLiteratura/article/download/151287/203187>

 WEB: Martínez Ferrando, a Google Books

https://lletra.uoc.eduhttps://www.google.es/?gws_rd=ssl#tbm=bks&q=inauthor:ernest+martinez+ferrando

Biobibliografia

Biografia

 WEB: A la Viquipèdia

Biografia, obra i bibliografia sobre l'autor al web de l'enciclopèdia lliure.

https://lletra.uoc.eduhttps://ca.wikipedia.org/wiki/Jes%C3%BAs_Ernest_Mart%C3%ADnez_Ferrando

 WEB: A la Hiperenciclopèdia

https://lletra.uoc.eduhttps://www.google.es/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CC8QFjACahUKEwjsv_-gh5DIAhVGOxoKHQKTB0U&url=http%3A%2F%2Fwww.encyclopedia.cat%2FEC-GEC-0040769.xml&usq=AFQjCNFKh9NtTosyaqWsvotWfa-sROrwnNQ&sig2=sviMMrXUbk4qHefZ2hfn3A&bvm=bv.103388427,d.d24

Bibliografia

 WEB: Què hi ha a la Biblioteca de Catalunya

http://cataleg.bnc.cat/search*cat/?searchtype=a&searcharg=Martinez+Ferrando%2C+Ernest&sortdrotdown=-&searchscope=13&searchscope2=13

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ernest Martínez Ferrando a Lletres, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletres.uoc.edu/ca/autor/ernest-martinez-ferrando> >

 WEB: Què hi ha a les biblioteques universitàries catalanes (CCUC)

http://ccuc.cbuc.cat/search~S23*cat?/aMartinez+Ferrando%2C+Ernest/amartinez+ferrando+ernest/1%2C2%2C192%2CB/exact&FF=amartinez+ferrando+ernest+1891+1965&1%2C191%2C

 WEB: Què hi ha a les biblioteques públiques

http://argus.biblioteques.gencat.cat/iii/encore/search/C__SMartinez%20Ferrando%2C%20Ernest__Orightresult__U1?lang=cat&suite=pearl

 WEB: Articles de l'autor (Traces)

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&p=Mart%C3%ADnez+Ferrando%2C+Ernest&f=author&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+de+dades+de+lengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=1&of=hb

 WEB: Articles sobre l'autor (Traces)

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&p=Mart%C3%ADnez+Ferrando%2C+Ernest&f=keyword&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+de+dades+de+lengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=1&of=hb

 WEB: Martínez Ferrando, a WorldCat

Informació bibliogràfica a la xarxa de biblioteques gestionada per l'OCLC (Online Computer Library Center, Inc.)

http://www.worldcat.org/search?q=%22ernest+martinez+ferrando%22&qt=results_page

Comentaris sobre l'autor

Crítica

 PDF: Contes plàcids

Ressenya de Maite Insa sobre la reedició de *La botiga dels llibres vells*. A *Caràcters*, 17 (octubre de 2001).

<http://www.traces.uab.es/tracesbd/caracters/ca017.pdf#page=10>

 PDF: Correspondència entre J. Ernest Martínez Ferrando i Hermínia Grau

Recull l'espistolari i un estudi introductor de la seva editora, Teresa Muñoz. A *Llengua & Literatura*, 15 (2004).

<http://raco.cat/index.php/LlenguaLiteratura/article/download/151287/203187>

 PDF: Petits poemes en prosa

Enric Castelló ressenya *La botiga de llibres vells*. A *l'Avui* (15/11/2001).

<http://www.traces.uab.es/tracesbd/avui/av01238.pdf>

 PDF: Aspectes literaris de l'obra històrica d'Ernest Martínez Ferrando

Estudi de Vicent Alonso sobre el caràcter literari dels treballs històrics de l'autor. A *L'Aiguadolç*, 12-13 (tardor de 1990).

<http://www.raco.cat/index.php/Aiguadolc/article/download/65134/100514>

 WEB: Una dona s'atura en el camí

Ressenya de Miquel Duran sobre aquesta obra. A *La República de les Lletres*, 8 (abril-juny de 1936), p. 29.

<http://www.numerossueltos.com/revistas/la-republica-de-les-lletres/la-republica-de-les-lletres-08.html>

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre Ernest Martínez Ferrando a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/autor/ernest-martinez-ferrando> >
